

Lonen in de textielindustrie

Een vergelijking tussen enkele Westeuropese landen

DRS. F. TH. DE CHARRO*

In vergelijking met enkele andere Westeuropese landen is in Nederland het aandeel van de sociale lasten in de loonkosten bijzonder hoog. Een relatieve stijging van de sociale lasten als gevolg van de verslechterende economische situatie is van betekenis voor de concurrentiepositie van ons land in bepaalde bedrijfstakken.

In dit artikel wordt voor de textielindustrie de samenstelling van de loonkosten in Nederland, West-Duitsland, Frankrijk, België en Italië vergeleken. Tevens tracht de auteur aan de hand van de koopkrachtpariteit tot een vergelijking van de netto lonen in de textiel in de genoemde landen te komen.

1. Inleiding

In dit artikel wordt een poging gedaan een bijdrage te leveren aan het inzicht in de samenstelling van de loonkosten en de stijging daarvan en wel op het niveau van een bedrijfstak, de textielindustrie. Daarbij gaat het niet zozeer om de gevolgen van de ontwikkeling van de samenstellende delen van de loonkosten voor de concurrentiepositie en de werkgelegenheid. Daarop is bij een vorige gelegenheid ingegaan 1). Hier staat de vraag centraal hoe de stijging van de loonkosten in een aantal Westeuropese landen, te weten Nederland, West-Duitsland, België, Frankrijk en Italië, terug te voeren is op stijgingen van de sociale premies en het netto loon. Voorts wordt nagegaan in welke mate er in het verleden sprake is geweest van verschillen in de ontwikkeling van het reële beschikbare inkomen van de actieve werknemer in de verschillende landen.

Voor de textielindustrie bestaat de mogelijkheid een zorgvuldige analyse te maken van de loonkostenstijging omdat COMITEXTIL, de overkoepelende werkgeversorganisatie in de Europese Gemeenschappen, reeds lang systematisch gegevens verzamelt over de werknemerspremies in verband met sociale zekerheid, een terrein dat bij gebrek aan gegevens anders niet in kaart is te brengen. Daardoor kan voor de textielindustrie een volledig beeld worden geschetst.

De resultaten hebben overigens wel een wat groter bereik dan de textielindustrie, omdat een aantal industrieën in Nederland wat betreft de sociale-premiedruk in een soortgelijke positie verkeert. Daarbij valt te denken aan de hout- en meubelindustrie, de metaalnijverheid, de steen-, cement-, glas- en keramische industrie en de horeca, waar de totale premiedruk ongeveer even hoog is als in de textielindustrie 2). Wat betreft de totale jaarloonkostenstijging kan worden aangenomen, dat voor de beschouwde periode de relatieve verandering in de verschillende bedrijfstakken ongeveer gelijk is geweest 3).

In het navolgende wordt eerst ingegaan op de structuur van de loonkosten in het jaar 1975 (par. 2). In de daaropvolgende paragraaf worden de resulterende netto-loonbedragen voor de verschillende landen vergeleken. In par. 4 wordt vervolgens de stijging van de loonkosten over 1966 - 1978 nader geanalyseerd, waarna in par. 5 meer specifiek wordt ingegaan op de ontwikkeling van het reële netto loon. In de laatste paragraaf worden ten slotte enige conclusies getrokken.

2. De structuur van de loonkosten in 1975

Het uitgangspunt voor de beschrijving van de loonkostenstructuur ligt bij de publikaties van EUROSTAT, het statistisch bureau van de Europese Gemeenschappen 4). In deze publikaties wordt evenwel geen volledig beeld geschetst, omdat de splitsing van de loonkosten in het kader van de secundaire inkomensverdeling slechts partieel wordt weergegeven. Vooral voor de sociale lasten is dit bezwaarlijk. Doordat wel de afdrachten van de werkgever in verband met de sociale zekerheid zijn geregistreerd, en niet die van de werknemer ontstaat een onvergelijkbaar beeld. Immers, ook de werknemer betaalt internationaal sterk verschillende sociale-zekerheidspremies en doet afdrachten aan de fiscus in de vorm van loon- en/of inkomstenbelasting.

Om de loonkostenstructuur van EUROSTAT te kunnen completeren met de inkomensoverdrachten zijn berekeningen gemaakt op grond van een aantal veronderstellingen. Deze beogen een nadere invulling te geven van de positie van de werknemer in fiscaal opzicht, waardoor een internationale vergelijking kan worden gemaakt van de inkomstenbelasting, die in de verschillende landen moet worden betaald bij een bruto inkomen dat correspondeert met de EUROSTAT-gegevens.

* De auteur is wetenschappelijk medewerker aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Assistentie bij dit onderzoek werd verleend door J. G. den Hollander.

1) C. W. A. M. van Paridon en F. Th. de Charro, Loonkosten en concurrentiepositie van de Nederlandse textielindustrie binnen West-Europa, *ESB*, 12 december 1979.

2) Prof. dr. N. H. Douben, Sociale premiedruk, een gevarieerde last, *Sociaal Maandblad Arbeid*, juli/augustus 1976.

3) Prof. dr. W. Driehuis, Enige aspecten van loonontwikkeling en loonbeleid in de jaren zeventig, *ESB*, 20 februari 1980.

4) Bronnen: voor 1966: Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen, Sociale Statistiek 1969-4; voor 1969: Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen, Sociale Statistiek, 1971-3; voor 1972: EUROSTAT, Sociale Statistiek, 1975-6; voor 1975: EUROSTAT, Sociale Statistiek 1977, vol. 1 t/m 3.

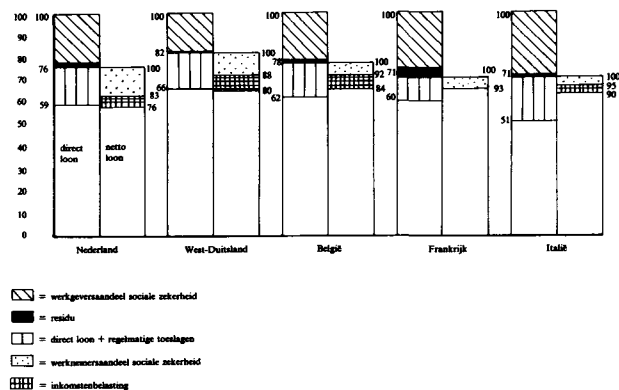
De structuurgegevens voor 1966 en 1969 zijn door EUROSTAT gepubliceerd voor de categorieën beambten en arbeiders afzonderlijk. Via weging zijn deze gegevens op één noemer gebracht voor arbeiders en beambten te zamen.

De berekeningen zijn gebaseerd op de volgende veronderstellingen:

- de werknemer is gehuwd en heeft één kind;
- zijn vrouw verdient geen fiscaal inkomen;
- het jaarinkomen bestaat uit een gedeelte van de totale jaarloonkosten per werknemer dat overeenkomt met het directe loon, de regelmatig en de onregelmatig betaalde uitkeringen, en de uitbetalingen in verband met niet-gewerkte uren;
- inkomstenbelasting en werknemerspremies worden afgedragen „volgens het boekje”. Er is dus geen rekening gehouden met buitengewone gezinsomstandigheden als ziekte en ook niet met verschillen in de praktijk van het optreden van de fiscus. Wel is gewerkt met standaardaf-trekposten, zoals de Nederlandse 4%-regeling voor de verwervingskosten en met de aftrekbaarheid, voor zover die bestond, van de sociale premies.

In figuur 1 is door middel van twee staafdiagrammen per land de complete structuur weergegeven van de loonkosten in het jaar 1975. In de linkerstaaf zijn van elk land de totale loonkosten op grond van EUROSTAT-gegevens gesplitst in vier delen, nl. het regelmatig betaalde loon, het onregelmatig uitbetaalde loon samen met de uitbetalingen door de werkgever in verband met niet-gewerkte uren, de werkgeverspremies voor sociale zekerheid en een residu in verband met o.a. scholing. Het totaal van regelmatig en niet regelmatig ontvangen loon alsmede van de uitbetalingen in verband met niet-gewerkte uren, vormt het verdiende bruto inkomen. Dit is in de rechterkolom op grond van de veronderstellingen verder uitgesplitst in werknemerspremies sociale zekerheid 5), inkomstenbelasting 6) en netto loon.

Figuur 1. Structuur loonkosten 1975

Een tweetal kanttekeningen is hier op zijn plaats. In de eerste plaats valt op dat het netto loon in een internationale vergelijking niet zonder meer te benaderen valt op grond van de verdeling van EUROSTAT. Voor Nederland, West-Duitsland en België zou men het regelmatig betaalde loon inclusief de regelmatig betaalde toeslagen als benadering kunnen kiezen, omdat de inkomstenbelasting en de werknemerspremies daar ongeveer wegvien tegen het deel van het verdiende loon dat niet regelmatig werd uitbetaald. Maar in Frankrijk en vooral in Italië lag dat anders, omdat daar de inkomstenbelasting en de werknemerspremies aanzienlijk lager waren. De Franse werknemer betaalde bijna geen inkomstenbelasting, wat onder meer wordt verklaard door de gunstige fiscale behandeling van gezinnen. De uit de berekeningen resulterende inkomstenbelasting bedroeg slechts 0,1% van het verdiende jaarinkomen en kon zelfs niet in het staafdiagram zichtbaar worden gemaakt. In Italië bestaat een zeer groot deel van het jaarinkomen uit onregelmatige betalingen. Dientengevol-

ge was het netto loon in dat land aanmerkelijk hoger dan het directe loon inclusief de regelmatige toeslagen.

De tweede kanttekening betreft de sociale premies. In de landen waar de werkgeverspremies in 1975 het hoogst waren, werden door de werknemers juist relatief lage premies afgedragen. De druk van de sociale premies op de loonkosten wordt dus niet correct weergegeven door de EUROSTAT-cijfers. Nederland, dat zich afgaande op deze cijfers in een middenpositie bevond, kende in feite de hoogste werknemerspremies. Beziet men het totaal van de premies als percentage van de loonkosten, dan waren de afdrachten voor sociale zekerheid in ons land het hoogst, zoals blijkt uit tabel 1.

Tabel 1. Internationale vergelijking van werkgevers- en werknemerspremies als percentage van de loonkosten in de textiel-industrie

	Werkgevers- premies	Werknemers- premies	Premie- totaal
Nederland	22	13	35
West-Duitsland	17	10	27
België	22	6	28
Frankrijk	25	5	30
Italië	28	4	32

Dientengevolge had een zelfde procentuele toename van de sociale premies in Nederland ook grotere gevolgen voor de loonkosten dan in de andere beschouwde landen.

3. Een vergelijking van de netto lonen in 1975

Om de vraag te beantwoorden of het netto loon in Nederland lager of hoger is dan in de andere beschouwde landen, moet een juiste omrekeningsmaatstaf worden gevonden om de uitkomsten in de diverse valuta's met elkaar vergelijkbaar te maken. Omdat de bestedingsmogelijkheid van het netto loon bij deze vergelijking van belang is, kan de koopkrachtpariteit beter als maatstaf gehanteerd worden dan de wisselkoers.

De koopkrachtpariteit geeft de verhouding weer tussen hoeveelheden van twee valuta's die een zelfde koopkracht hebben. Een probleem bij de vaststelling van de koopkrachtpariteit is dat zij onafhankelijk moet zijn van het gekozen basisland. EUROSTAT heeft daarom een fictief land gedefinieerd waar de prijzen van de goederen gelijk zijn aan het ongewogen meekundig gemiddelde van de prijzen in nationale valuta's in de verschillende landen 7). Ten opzichte van dit fictieve land worden de koopkrachtpariteiten van de verschillende categorieën goederen berekend, waarbij voor ieder land als gewichten de aandelen van de goederen in het eigen land worden gehanteerd. Vervolgens kunnen dan indirect de koopkrachtpariteiten tussen de landen worden berekend.

5) Bronnen: voor 1966: COMITEXTIL, Les conditions de travail dans les industries textiles de la CEE (1966), 5e editie, juni 1966; voor 1969: COMITEXTIL, Les conditions de travail dans les industries textiles de la CEE (1969), 7e editie, december 1969; voor 1972: COMITEXTIL, Les conditions de travail dans les industries textiles de la CEE (1971), 9e editie, maart 1972; voor 1975: COMITEXTIL, The textile industry in the EEC, Social Statistics, 1976; voor 1978: COMITEXTIL, The textile industry in the EEC, Social Statistics, 1979.

6) Bronnen m.b.t. de inkomstenbelasting: voor 1966, 1969, 1972 en 1975: Board of Inland Revenue, Income taxes outside the United Kingdom; voor 1978: Internationaal bureau of fiscal documentation, Supplementary services to European taxation.

7) EUROSTAT, Comparison in real values of the aggregates of ESA-1975 (1977), blz. 25 - 35.

Tabel 2. Netto loon textielwerknemer 1975

	Netto loon in nationale valuta (1975) (1)	Koopkrachtpariteit van de particuliere consumptie (2)	Wisselkoers (3)	Netto loon op basis van de koopkrachtpariteit (4)	Netto loon op basis van de wisselkoers (5)
Nederland	f. 15.600	—	—	f. 15.600 (100)	f. 15.600 (100)
West-Duitsland	DM 15.000	1 DM = f. 0,91	1 DM = f. 1,02	f. 13.700 (88)	f. 15.400 (99)
België	Bf 203.000	1 BF = f. 0,063	1 BF = f. 0,069	f. 12.800 (82)	f. 14.000 (90)
Frankrijk	FF 22.200	1 FF = f. 0,53	1 FF = f. 0,59	f. 11.800 (76)	f. 13.000 (84)
Italië	Lire 2.747.000	100 Li. = f. 0,44	100 Li. = f. 0,38	f. 12.100 (78)	f. 10.400 (67)

De koopkracht van het netto jaarinkomen van de Nederlandse textielwerknemer was in 1975 het hoogst binnen de hier beschouwde groep. Zelfs ten opzichte van zijn collega over de Duitse grens verdiende de Nederlandse werknemer in reële termen 12% meer. Daarbij moet worden aangetekend dat deze hogere koopkracht niet samenging met een hoger netto loon vanuit de optiek van de produktiekosten. Dan zijn namelijk de loonkosten relevant als onderdeel van de kostprijzen in de textielindustrie. Om dat element van de kostprijs te vergelijken met het corresponderende deel van de Westduitse produktie moet de wisselkoers worden gehanteerd. Naar die maatstaf was het netto jaarloon in Nederland, zoals blijkt in kolom 5 van tabel 2 slechts 1% hoger dan in West-Duitsland, hetgeen met name wordt verklaard door de hogere sociale premies in ons land. Dat de koopkracht van het netto loon in Nederland toch 12% hoger was, had te maken met het lagere prijspeil van de particuliere consumptie.

4. De opbouw van de loonkostenstijging, 1966-1978

Ter nadere analyse van de loonkostenstijging in de textielindustrie van de beschouwde landen zijn de loonkosten onderverdeeld in vier componenten, te weten:

1. het netto jaarloon;
2. het totaal van werkgevers- en werknemersafdrachten in verband met sociale voorzieningen;
3. de inkomstenbelasting;
4. een residu, dat betrekking heeft op enkele restposten zoals autovergoedingen, scholingskosten e.d. Deze laatste component valt bij de analyse van de loonkostenstijging te verwaarlozen, omdat zij nauwelijks een bijdrage levert aan de stijging van de loonkosten.

Uitgaande van de berekende bedragen voor de looncomponenten (inkomstenbelasting, afdracht van sociale premies en

nettoloon) zijn per component de gemiddelde jaarlijkse stijgingspercentages berekend. Dit is weergegeven in tabel 3.

Uit tabel 3 blijkt dat het aandeel van de inkomstenbelasting in de totale loonkostenstijging slechts gering is. Het gaat bijna uitsluitend om de verdeling van de loonkostenstijging over het netto loon en de sociale lasten. Vergeleken met de andere landen lag in Nederland de nadruk bij de loonkostenstijging relatief sterk op de toename van de sociale lasten. Vanaf 1975 was het aandeel van de sociale-lastencomponent in de loonkostenstijging, zoals uit tabel 3 blijkt, zelfs groter dan het aandeel van het netto loon. De laatste jaren is dit aandeel vermoedelijk sterk toegenomen, zelfs in die mate dat van netto-loondalingen sprake is. In toenemende mate worden partijen in het arbeidsvoorwaardenoverleg geconfronteerd met de noodzaak om de stijging van de sociale premies te compenseren door een daling van de netto lonen. Daarbij is de stijging van de sociale lasten zo hoog dat praktisch geen ruimte meer bestaat voor reële onderhandelingen tussen werkgevers en werknemers. Het arbeidsvoorwaardenoverleg wordt naar mijn mening aldus illusoir. De gemeenschap legt beslag op alle ruimte, die binnen de toenemende internationale concurrentie resteert.

De verslechterde economische situatie en de verzwaring van de druk van de sociale lasten kan tot een onevenwichtige loonkostenstructuur leiden. Door de hogere premiedruk wordt namelijk automatisch ook de heffing op arbeid verhoogd. Men kan een vergroting van de premiedruk maar gedurende een relatief korte periode opvangen door verlaging van het netto loon, omdat er een averechts hefboomeffect optreedt. Bij een stijging van het aandeel van de sociale lasten tegelijk met een daling van het netto loon, zal immers een steeds groter deel van het netto loon moeten worden ingeleverd om een bepaalde stijging van de premiedruk op te vangen.

Mijns inziens zal een politiek waarbij een stijging van de sociale premies moet worden opgevangen door een daling van

Tabel 3. Aandelen in de loonkostenstijging

	Nederland	West-Duitsland	België	Frankrijk	Italië
1966-1969					
1. Sociale lasten	43	29	30	31	43
2. Inkomstenbelasting	2	14	7	3	6
3. Netto loon	55	57	63	66	51
1969-1972					
1. Sociale lasten	38	31	30	31	22
2. Inkomstenbelasting	8	13	9	-3	3
3. Netto loon	54	56	61	72	76
1972-1975					
1. Sociale lasten	40	30	28	34	34
2. Inkomstenbelasting	6	3	6	-3	4
3. Netto loon	54	67	65	68	62
1975-1978 a)					
1. Sociale lasten	52	31	26	37	
2. Inkomstenbelasting	4	6	9	1	
3. Netto loon	44	63	65	62	

a) Omdat de EUROSTAT-gegevens met grote vertraging ter beschikking komen, moest voor 1978 een raming worden opgesteld op basis van onvolledig cijfermateriaal. Daarbij moest er bij voorbeeld van worden uitgegaan dat het aantal gerealiseerde jaaruren, nodig om uit de uurloonkosten de jaarloonkosten af te leiden, in 1978 hetzelfde was als in 1975. De cijfers voor 1978 hebben daarom een voorlopig karakter.

het netto loon een politiek van korte adem zijn. Wel bestaat er in werkelijkheid meer speelruimte omdat de loonkosten nog wel enigszins stijgen, maar ook is de stijging van de lasten in verband met sociale zekerheid in Nederland in de afgelopen periode steeds hoger dan 10% geweest en gezien de verslechterende werkgelegenheidssituatie is er weinig reden om aan te nemen dat de stijging in de toekomst geringer zal zijn.

Het hefboomeffect kan worden voorkomen door een uitbreiding van de heffingsgrondslag van de kosten van het sociale-zekerheidssysteem. Daarmee kan ook tot uitdrukking worden gebracht dat ons stelsel van sociale zekerheid steeds meer het karakter van een collectieve voorziening heeft gekregen. De toename van de lasten van dit stelsel komt momenteel vooral voort uit de verslechtering van de algemeen economische situatie. Het valt moeilijk in te zien waarom de gevolgen van deze verslechtering tot uitdrukking moeten komen in een stijgende heffing op de lonen, die bovendien het gevaar met zich brengt dat het arbeidsvoorwaardenoverleg in de klem wordt gezet. Een eerste stap zou kunnen zijn om het loonkostenaandeel van de sociale zekerheid te bevriezen en de overige lasten van de sociale zekerheid te dekken uit de algemene middelen. Daardoor kan ook het collectieve-voorzieningsniveau in de sfeer van de sociale zekerheid beter worden afgewogen tegen het collectieve-voorzieningsniveau op andere terreinen.

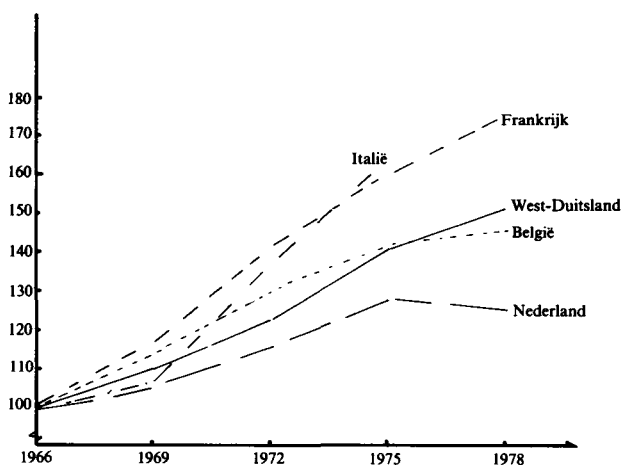
5. Een vergelijking van de ontwikkeling van het reële netto loon

Door de index van de nominale netto lonen in de textielindustrie te defleren met de prijsindex voor de particuliere consumptie, kan de ontwikkeling van de reële netto inkomens in de beschouwde landen met elkaar vergeleken worden. Uit de grafische weergave (figuur 2) blijkt duidelijk dat het reële netto inkomen in ons land achterbleef bij dat in de andere landen. De voorlopige cijfers over het reële netto loon in 1978 wijzen voor de periode 1975-1978 zelfs op een daling van het netto loon in Nederland.

De koopkracht van het netto loon in 1975 was, zoals uiteengezet, in Nederland groter dan in ieder van de beschouwde andere landen.

Deze voorsprong in koopkracht was in het verleden nog aanzienlijk groter. Maar zoals blijkt uit tabel 4, waarin de verhouding tussen de netto inkomens van de textielwerkers in de verschillende landen is weergegeven, is de ruime inkomensvoorsprong van de Nederlandse textielwerknemer, sinds 1966 langzaam geslonken. Het verschil met de Duitse textielwerknemer dat bestond ten gevolge van het lagere prijspeil in ons land in 1975 zou intussen goeddeels zijn verdwenen.

Figuur 2. Het reële netto inkomen in de textielindustrie

Tabel 4. Index reële/netto lonen (Nederland = 100)

	West-Duitsland	Frankrijk	Italië	Nederland	België
1966	81	61	61	100	75
1969	84	67	62	100	81
1972	85	74	72	100	84
1975	88	76	78	100	82
1978	97	85	*	100	87

6. Slot

De Nederlandse werknemer in de textielindustrie heeft over de periode 1966 - 1978 een lagere reële loonstijging ontvangen dan de textielwerknemers in de andere beschouwde landen. Desondanks was zijn reële netto loon in 1978 nog altijd iets hoger dan dat van de Duitse werknemer en aanmerkelijk hoger dan dat van zijn Franse, Italiaanse en Belgische collega.

In Nederland is de stijging van de loonkosten in de textielindustrie in veel sterkere mate terug te voeren op de stijging van de sociale lasten van werkgevers en werknemers dan in de andere beschouwde landen. De verslechterende economische situatie werkt in alle landen via de sociale lasten door in de totale loonkosten. In ons land is het effect daarvan gezien het aandeel van de sociale lasten in de loonkostenstijging buitengewoon sterk. Als ervan wordt uitgegaan dat de totale loonkosten in Nederland niet sneller mogen stijgen dan in het buitenland, dan is dientengevolge de daling van het netto loon die nodig is om een zelfde stijging van de sociale lasten op te vangen, in ons land groter dan in de andere beschouwde landen. Het is de vraag of hier niet sprake is van een omgekeerd afwentelingsvraagstuk, omdat de gevolgen van de verslechtering van de algemeen-economische situatie ten laste worden gebracht van het inkomen van de actieve werknemers. Een ongewenst effect daarvan is dat de heffing uit hoofde van een collectieve voorziening op de produktiefactor arbeid groter wordt. Een remedie zou kunnen worden gevonden in een verbreding van de heffingsgrondslag van de sociale lasten waardoor tevens meer recht zou worden gedaan aan de omstandigheid dat de sociale voorzieningen in steeds sterkere mate het karakter van een collectief goed hebben gekregen. Tevens zou daardoor het loonoverleg tussen werknemers en werkgevers meer inhoud kunnen krijgen.

F. Th. de Charro